

JOSEP M. LAHOSA I CAÑELLAS

Direcció de Serveis de Prevenció de l'Ajuntament de Barcelona

121

1. INTRODUCCIÓ

L'any 1984 es va constituir a Barcelona la Comissió Tècnica de Seguretat Urbana, impulsada per l'alcalde Maragall amb l'encàrrec d'analitzar la situació de la seguretat a la ciutat i fer les propostes adients per encarar un nou model d'intervenció pública. En els treballs d'aquesta Comissió es definia un marc teòric a partir del qual calia superar les velles concepcions d'ordre públic i donar resposta al repte social i polític que —a set anys escassos del final de la dictadura— representava la convivència de ciutadans lliures en una societat complexa i avançada.

La Comissió explicitava que «el pas del concepte de l'ordre públic al de seguretat ciutadana és el pas d'un terreny jurídic (i propi d'una política repressiva) a un terreny sociològic més ampli i global. L'ordre públic és una expressió que fa referència al domini jurídic: l'ordre és allò que marquen les lleis, la legitimitat de les quals n'asseguren l'obediència (Weber); la seguretat ciutadana obre el domini jurídic a una realitat social, que ha de donar seguretat als ciutadans en l'exercici públic —marcat per les lleis— i privat dels drets i deures previstos en l'ordre constitucional». Així mateix, la Comissió definia la seguretat ciutadana com «el resultat d'una negociació constant entre la recerca de seguretat en la convivència i la realitat insegura de la vida de l'ésser humà. Així, doncs, cal consolidar un marc social segur per tal que cada individu afronti lliurement la inseguretat de la seva pròpia vida i, al mateix temps, unes condicions de normalitat social i política».

Certament, cal tenir en compte que una de les qüestions que més afecten les relacions socials a les ciutats és la relativa a la seguretat ciutadana. Així mateix, les investigacions i el sentit comú ens indiquen que la seguretat —o més ben dit, el sentiment de seguretat— és alguna cosa més que l'absència de delictes: és una percepció i, com a tal, una construcció social; igualment, per la mateixa qualitat de construcció social, és un concepte que està en evolució permanent i que incideix en la vida social del país, normalitzant o distorsionant les relacions socials i institucionals.

De fet, les poques investigacions que s'han realitzat en aquest àmbit mostren clarament la complexitat d'aquesta construcció de la percepció de la seguretat. Així mateix, cal dir que la dimensió subjectiva de la inseguretat ciutadana es refereix a la construcció de l'imaginari mitològic que la població fa de la seva presència i relació amb el medi. En els darrers anys apareix amb força una consciència col·lectiva de necessitat de seguretat, la qual, una vegada s'ha arribat a un cert nivell de qualitat de vida i de benestar, recrea una imatge de la convivència com alguna cosa farcida de riscos.

A més, cal posar de manifest que la gestió pública ha de tenir presents les diferents percepcions que es generin en un territori que no és homogeni: el país, les connurbacions urbanes, les zones rurals o els contrastos intraurbans incideixen a fer copsar percepcions diferents sobre els fenòmens socials —i la seguretat és, sobretot, una relació social. Per aquesta raó, les apropiacions socials dels espais i les relacions que s'hi estableixen han d'influir en una gestió pública que tingui en compte, no tan sols els territoris, sinó també les diferents apreciacions que se'n tenen i que ajuden a conformar la seva identitat.

2. EL CONEIXEMENT DEL FET DELINQUÈNCIAL I DE LA SEGURETAT

Quan el 1984 vàrem explicitar els criteris que havien d'informar la nova gestió de la seguretat per a Barcelona, també manifestàvem que calia encarar-la des d'una perspectiva doble: d'una banda, mitjançant el control de l'activitat delictiva i, de l'altra, amb unes polítiques adreçades a la percepció que de la seguretat o la inseguretat tenia la ciutadania barcelonina.

Per això, convenia trobar una eina d'anàlisi que ens aproximés a aquesta realitat dual: l'objectiva (el delicte, la qualitat de víctima) i la subjectiva (la percepció i les pors). I és en la recerca d'aquesta eina d'anàlisi que cal tenir en compte que en l'àmbit del delicte o del crim coexisteixen diverses definicions del que hom pot considerar com a fet delictiu: la definició juridicopenal, la policial i la dels ciutadans que no entenen de conceptes jurídics. Per tant, cal tenir en compte que mesurarem realitats diferents.

Així, doncs, si establím els criteris principals d'aquestes tres definicions del delicte, trobem que:

- la *definició judicial* comprèn allò que els tribunals han sancionat, una vegada la sentència és ferma;
- la *definició policial* inclou allò que els serveis policíacs consideren com a delicte, abans que el sistema judicial ho tipifiqui, i que habitualment és conegut mitjançant la denúncia o bé per la investigació d'ofici;
- la *definició popular* comprèn allò que la població, profana en lleis, defineix com a delinqüència, independentment de si ho ha denunciat a la policia o de si l'Administració de justícia ho ha sentenciat.

Les diferències d'aquestes definicions i la percepció que hom té del delicte i

de la delinqüència condicionen el coneixement exacte de l'extensió del delicte i de la seva gravetat, ja que força sovint:

- ni l'autor ni la víctima són conscients de determinats actes jurídicament punibles
- ni l'autor ni la víctima donen coneixement de l'acte delictiu
- els serveis policíacs solament recullen allò que coneixen
- els jutges coneixen el que sentencien

En aquest punt, cal plantejar algunes qüestions fonamentals en el tractament públic de la investigació criminològica i del coneixement sobre la realitat de la seguretat:

123

- a) Tothom està d'acord que, per encarar la seguretat o la inseguretat, els poders públics han de tenir un coneixement profund de les característiques del fenomen.
- b) La diversitat de definicions —la social, la judicial i la policial— del fet delinqüencial ens situa davant d'aproximacions diferents d'un mateix fenomen, ja que la pròpia definició del fet i la distinta identificació de l'objecte d'estudi, així com les metodologies utilitzades, ens ofereixen avaluacions diferents sobre la seva extensió. Per aquest motiu, cal tenir en compte que, pel fet que la noció mateixa de delinqüència és una construcció social, els poders públics i els ciutadans hauran d'assumir aquesta diversitat de resultats.
- c) Davant d'aquesta diversitat de conceptes i resultats no sembla adequat discutir sobre quin és millor o pitjor. Cada font pot ser bona o dolenta en si mateixa perquè, en estructurar-se sobre la base d'una percepció i una definició determinades del fenomen delinqüencial, mesura una realitat diferent: les autoritats i els ciutadans han d'aproximar-se a l'anàlisi de les dades de forma crítica, contextualitzant la informació rebuda i tenint en compte qui l'ha produït, la metodologia emprada, l'univers estudiat, la definició de l'objecte d'estudi, etc.
- d) Aquesta aproximació crítica no ha de justificar el fet que els responsables de la seva recollida i anàlisi no estiguin compromesos a fer els esforços necessaris en la recerca de línies que facin les dades compatibles i, en la mesura que es pugui, comparables.
- e) L'acarament de dades relatives a territoris diferents és fonamental per a la comprensió de la realitat del fenomen i de les implicacions d'elements externs a la pròpia dinàmica de la seguretat.
- f) Tot i que no hi ha dubte que les dades sobre delinqüència i seguretat són de molta utilitat per als poders públics i per a l'elaboració de polítiques de prevenció i seguretat, han d'estar subjectes a consideracions d'ordre ètic, amb els objectius següents:
 - evitar el fetixisme sobre les estadístiques,
 - acceptar que la utilitat de les dades i la seva anàlisi només té sentit en el marc del desenvolupament de polítiques de prevenció i seguretat,
 - prendre consciència de les limitacions metodològiques,

- prendre consciència que la recollida i la difusió de les dades pot afavorir l'estigmatització de determinats territoris i individus,
- garantir el respecte a la intimitat, la seguretat i la pròpia imatge dels ciutadans i les ciutadanes,
- socialitzar la informació, retornant als ciutadans els resultats de les anàlisis.

3. L'ENQUESTA DE VICTIMITZACIÓ I OPINIÓ SOBRE LA SEGURETAT DE BARCELONA

124

Atès que estava prou clar que l'opció metodològica de fer operatius els criteris que informaven la nova política de seguretat i que, per tant, havia de preveure aquesta anàlisi dual —és a dir, intervenir sobre el fet objectiu i sobre el subjectiu—, es va optar per la realització d'una enquesta de victimització i opinió sobre la seguretat. Aquest és l'únic mètode que supera la limitació del que es coneix mitjançant les estadístiques dels serveis —aquestes ens informen sobre la seva activitat, no sobre la realitat—; d'altra banda, preguntar als ciutadans i ciutadanes és l'única opció per conèixer què els passa i què pensen sobre allò que els passa.

Malgrat que, segons el nostre parer i tenint en compte l'objectiu d'analitzar els impactes en la població en general, sigui el millor mètode d'anàlisi, no ens podem estar d'indicar-ne algunes limitacions:

- actuen sobre la delinqüència més convencional (la més reconeguda), la menys greu socialment però la més nombrosa i ajuden a consolidar una certa representació social de la delinqüència;
- no detecten o detecten poc les tipologies delictives molt importants (estafes, delictes ecològics i econòmics, drogues, etc.);
- tenen dificultats per detectar delictes en l'àmbit privat (agressions sexuals, violència familiar, etc.);
- s'adreça a la població de més de setze anys, per tant desconeixem la victimització i l'opinió dels menors.

Tot i aquestes limitacions, podem fer una aproximació al que realment succeeix a la ciutat tot analitzant les repercussions de seguretat o inseguretat en la població en general, les diferències entre víctimes i no víctimes, els impactes psicològics i econòmics del delicte, les pautes de comportament i els canvis d'actitud dels ciutadans, les seves preocupacions, el seu grau de confiança en les institucions, les mesures d'autoprotecció, etc.

Així, des del 1984 es du a terme a Barcelona un mesurament anual de la victimització i l'opinió sobre la seguretat urbana. L'any 1989, mitjançant un conveni amb la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, es va ampliar el mesurament a l'àmbit dels municipis que la componen. Per tant, actualment disposem d'una sèrie analítica de setze anys (1983-1998) referida a la ciutat de Barcelona i una de deu anys (1989-1998) referida a la seva Àrea Metropolitana.

3.1 La metodologia de treball

L'estructura que adopta l'enquesta, tant pel que fa a la mostra com a l'anàlisi, és eminentment urbana, ja que el que s'analiza és també un fenomen urbà. Així, pel que fa a la ciutat de Barcelona, la mostra s'estructura d'acord amb el pes de la població de cada districte i, obligadament —ja que la condició de víctima no és universal—, ha de ser àmplia: concretament, en el darrer mesurament (1997) es van fer 7.276 entrevistes telefòniques. La mostra per a l'Àrea Metropolitana de Barcelona va ser de 5.554 entrevistes.

D'altra banda, i com que aquesta investigació pretén analitzar també els aspectes relacionats amb les sensacions, la imatge de la seguretat i les opinions —aquestes, a diferència de la victimització, sí que són universals perquè tothom en té—, la grandària de la mostra ens permet estructurar tres submostres de 2.400 entrevistes fetes sobre la base d'uns qüestionaris específics.

De les 7.276 persones entrevistades a Barcelona sobre la victimització, a 2.406 es demana la seva opinió en relació amb la seguretat, les causes i les mesures a prendre, l'opinió que tenen sobre els serveis, etc.; a les altres 2.406, sobre el trànsit i els comportaments en la circulació; la resta de la mostra s'utilitza cada any per a investigacions sobre temes d'actualitat que tinguin interès per al desenvolupament de polítiques i programes de prevenció i seguretat. Al llarg d'aquests anys hem dut a terme investigacions en l'àmbit dels joves, sobre les tasques desenvolupades per la Guàrdia Urbana, sobre l'Administració de justícia, o en els darrers anys sobre la violència a l'escola, els menors com a víctimes, o la seguretat i l'ús social en els espais urbans.

En les 7.276 entrevistes fetes a Barcelona hi ha un marge d'error màxim de l'1,15 % i, pel que fa a les submostres, del 2,1 % (el marge d'error s'ha calculat per a un nivell de significació =0.05- i per $p=q=0.5$).

La direcció de la investigació, el control del treball de camp, així com l'anàlisi i l'elaboració dels informes, estan a càrrec d'un equip format pels professors Juli Sabaté, Josep M. Aragay i Elisabeth Torrelles, de la Universitat de Barcelona, mitjançant un conveni amb l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

El treball de camp és realitzat per una empresa especialitzada a partir d'entrevistes telefòniques aleatòries; s'inicia el primer dia hàbil després de les vacances de Nadal i té una durada de deu setmanes.

En relació amb la metodologia, cal fer referència tant a la periodicitat com a l'inici del treball de camp; l'elecció de totes dues coses no és irrellevant, ben al contrari, la realització del treball de camp en períodes no naturals —a meitat de l'any o amb períodes plurianuals— genera dificultats en l'adscripció de les experiències de victimització a un període o un altre —el que es coneix com a efecte telescopi (*external telescoping*). De fet, la nostra opció està definida per l'objectiu principal de la investigació: conèixer què diuen i què pensen els ciutadans i les ciutadanes sobre la seguretat; així, hem considerat que és més fàcil que prenguin posició al cap de l'any: allò que habitualment fem tots, una certa reflexió de si ha estat positiu o no.

També la grandària de la mostra es justifica per la diversitat dels territoris que s'han d'anализar: considerar l'espai objecte d'estudi com un tot comporta allò que s'anomena fal·làcia ecològica, és a dir, considerar iguals tots els territoris, ja siguin

districtes centrals o perifèrics, amb una trama urbana intensa, amb diferents nivells de renda, d'equipaments, o bé zones urbanes, rurals, industrials o turístiques... L'enquesta de Barcelona té una cura especial amb les diferències de la ciutat, així ha de preveure que l'eina utilitzada permeti l'anàlisi de la ciutat però també de les diferències que hi ha en el seu territori intraurbà.

3.2 Els resultats principals de l'enquesta

L'índex global de victimització fa referència al percentatge de persones entrevistades que han patit alguna experiència de victimització, sigui quin sigui el fet (consumat o no), sigui quin sigui el lloc (a Barcelona o fora)¹ i també siguin quines siguin les vegades que han patit alguna experiència d'aquest tipus; per tant, no s'avalua la victimització que hi ha a la ciutat sinó la que pateixen els ciutadans.

La victimització global a Barcelona l'any 1998 ha estat del 14,1 %.

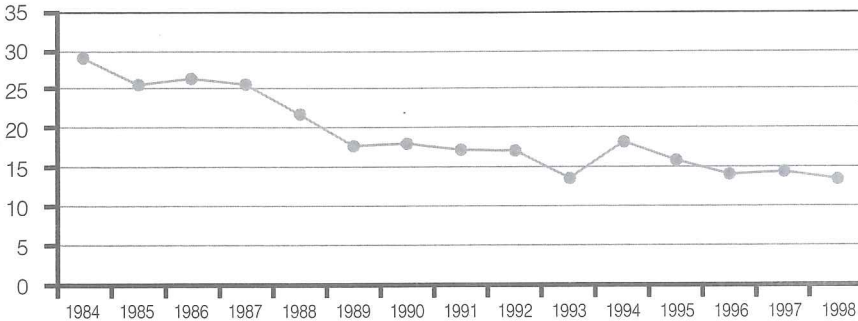
Figura 1. Índexs de victimització global

1983 ²	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
24,9 (20,8)	24,9 (29,1)	25,5	26,2	25,4	21,6	17,6	18	17,1	17	13,6	18	15,8	14,1	14,3	13,4

Si observem l'evolució de la victimització dels ciutadans de Barcelona, podem comprovar que els primers anys (1983-1987) abastava una de cada quatre persones; l'any 1988 hi ha una forta davallada de quatre punts, que es repeteix el 1989, i se situa entre el 17 % i el 18 % el 1994; els darrers dos anys torna a disminuir l'índex fins al 14 %. Cal fer esment que l'índex de 1993, segons el nostre parer, està motivat per les inèrcies de l'esforç de seguretat de l'any olímpic.

1. L'anàlisi de la sèrie d'enquestes, tant les de Barcelona com les de l'àmbit metropolità, indiquen que la primera corona metropolitana abasta pràcticament el 95 % de les experiències de victimització manifestades per les persones entrevistades metropolitananes.

2. Els primers anys de l'enquesta, el treball de camp es va fer el mes de maig. Tenint en compte el possible efecte telescopi i que les ponderacions que es van fer per resoldre'l podien haver esbiaixat els índexs (en el primer mesurament a la baixa, 20,8 % i en el segon, a l'alça, 29,1 %) s'ha fet una allisada simple dels índexs dels dos primers anys per tal de poder analitzar l'evolució de la victimització.

Figura 2. Evolució de la victimització a Barcelona

D'altra banda, si s'observa la tendència de la victimització consumada, és a dir, la que està al marge de l'indici o de la sensació d'haver estat víctima d'un fet no observat directament, veiem que en els primers anys se situa al voltant del 20 % i que, d'ençà del 1989, s'ha consolidat una tendència que se situa en la franja del 12 %.

Figura 3. Índexs de victimització consumada

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
23,9	20,4	20,9	22,3	17,8	13,9	13,6	12,6	13	10,2	13,5	12,9	11,2	12	10,8

3.3 Els quatre àmbits de la victimització

Un dels objectius de la nostra aproximació al coneixement de la realitat és que les eines, a més de l'anàlisi científica, tinguin utilitat per als serveis; per aquesta raó, l'enquesta té la voluntat de conèixer les diferents tipologies delictives que operen sobre les experiències de victimització.

Així, hem pogut identificar quatre àmbits de victimització, els referents a fets:

- contra els vehicles
- contra els comerços
- contra els domicilis
- contra la seguretat personal

Aquests àmbits, des d'una perspectiva analítica, tenen consistència i, a més, ofereixen als serveis utilitat operacional.

Figura 4. Índexs de victimització dels quatre indicadors³

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Fets contra els vehicles	12,9	11,3	8	9,6	8,1	9	7,1	10,1	8,3	7,6	7	7,3
Fets contra el domicili	4,1	3,2	2,1	2,2	2	2,1	1,6	1,9	1,8	1,4	1,4	1,1
Fets contra el comerç	1,3	1,3	0,9	1,1	0,8	1,2	0,8	0,8	0,8	1,2	1,1	0,6
Fets contra la seguretat personal	10,7	8,6	5,8	7	7,2	6	4,9	6,4	6,1	5,1	5,7	5,4

L'activitat delictiva s'adreça principalment contra els béns, i els més assequibles per a la delinqüència són els més allunyats de la intimitat de les persones: els vehicles. El fet més freqüent ha estat el que garanteix més rendibilitat: el robatori d'objectes de l'interior del vehicle; tenen també unes característiques semblants el robatori i la destrucció d'accessoris del vehicle. Els robatoris de vehicles, en sentit estricte (el cotxe, la moto o altres vehicles), són menys freqüents: es tracta d'activitats amb més dificultat operativa i menys garantia d'impunitat.

El domicili és el bé més proper, privat, íntim... i més protegit. Per tant, l'activitat delictiva té més dificultats d'introduir-s'hi. L'extensió de la delinqüència contra els domicilis ha estat escassa.

Aparentment, el món del comerç és un àmbit molt segur, ja que l'índex de victimització corresponent és molt baix. Tanmateix, la població de referència és molt escassa i per tant l'índex de risc és més elevat.

En l'àmbit dels fets contra les persones, el més freqüent ha estat el més senzill i rendible per al delinqüent: el robatori de bossa, portamonedes o cartera. És un acte ràpid, teòricament sense violència, es pot dur a terme sense que la víctima reconegui l'agressor i amb força garanties d'impunitat.

Els atracaments són fets delictius en què l'agressor defineix o tria la situació i l'escenari de la seva relació amb la víctima (el lloc, el temps, la intimidació); en el darrer mesurament han estat més freqüents que les estrebades.

Cal fer referència també a l'ajust que cal fer en dos dels índexs: el dels vehicles i el dels comerços. Això es deu al fet que no tothom pot ser víctima d'un d'aquests fets delictius ja que no tothom és propietari d'un vehicle o d'un comerç; així, cal tenir en compte els propietaris, és el que hem anomenat índexs de risc, que en el cas dels vehicles se situa en el darrer mesurament en un 14,6 % i, en el cas dels comerços, en un 17 %. Pel que fa a l'índex dels comerços, tant de victimització com de risc, cal tenir en compte també que l'enquesta s'adreça a la població en general i, per tant, aquest col·lectiu pot estar-hi representat per sobre o per dessota.

3.4 La victimització dels districtes

El percentatge més alt de víctimes es registra entre els veïns dels districtes centrals i de rendes altes. Ara bé, cal tenir en compte algunes variables a l'hora

3. La suma dels quatre indicadors és superior a l'índex global, ja que pot haver-hi entrevistats que han estat víctimes de més d'un tipus delictiu.

d'explicar l'evolució al llarg de la sèrie dels índexs de victimització als districtes, com són: l'autoprotecció, els processos de transformació sociourbanística i les noves centralitats de la ciutat.

Figura 5. Índexs de victimització global dels districtes

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Ciutat Vella	24,4	24,4	23,9	29,9	25,9	22,4	19,2	20,2
L'Eixample	28,3	28,3	27,2	31,5	29,1	22	18,7	19,6
Sants-Montjuïc	17,7	17,7	23,2	27,5	20,8	21	16,1	14,3
Les Corts	34,1	34,1	32,5	30,4	28,9	25,1	14,9	14,5
Sarrià-St.Gervasi	35,8	35,8	36	31,1	32,2	29,5	22,3	19,8
Gràcia	27,6	27,6	26,5	22,4	23,5	19,2	14,9	18,1
Horta-Guinardó	23,6	23,6	24,7	20,9	27,9	20,9	16,6	21
Nou Barris	20,1	20,1	21,1	23,1	21,9	20,2	18,9	15,7
Sant Andreu	22,7	22,7	21,3	21,3	25,3	19,3	19,4	16,1
Sant Martí	22,3	22,3	22,8	23,2	20,1	18,3	15,1	18,8
Barcelona	24,9	24,9	25,5	26,2	24,4	21,6	17,6	18

Figura 5. Índexs de victimització global dels districtes

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ciutat Vella	17,9	16,5	14	18,9	18,5	16,6	18,2	15,1
L'Eixample	18,9	17,4	14	19,9	15,9	15	13,9	14,1
Sants-Montjuïc	18,7	15,9	13,6	16,8	17,1	14,6	14,9	13,7
Les Corts	23,1	15,7	20,4	15	16,8	12,6	13,7	13
Sarrià-St.Gervasi	23	21,3	17,2	17,9	17,1	15,7	17,1	18,7
Gràcia	14,4	18,2	13,3	15,5	11,8	11,5	13,2	12,3
Horta-Guinardó	14,3	12,3	11,5	16,3	11,9	13,8	11,9	10,2
Nou Barris	15,2	16,1	11	17,7	16,6	13,2	14,5	12,9
Sant Andreu	18,3	17,4	11	17,7	14,1	12,6	13,6	12,6
Sant Martí	10,7	19	13,6	19,8	17,4	14,2	14,1	12,9
Barcelona	17,1	17	13,6	17,8	15,7	14,1	14,3	14,1

En realitat, la distribució territorial de les experiències de victimització respon a la desigualtat social en l'ús de l'espai: d'acord amb la centralitat, la rendibilitat i l'eventual problemàtica social, podem categoritzar els districtes en tres grups:

- el primer grup és el dels districtes centrals i/o de rendes altes (Ciutat Vella, el més clarament central encara que amb rendes baixes; l'Eixample, l'altre districte central per excel·lència, i també les Corts i Sarrià-Sant Gervasi, amb les rendes més altes de la ciutat);
- el segon grup està format pels districtes amb més dificultats d'accés i certament segregats fins a les darreres transformacions (Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí);
- el tercer grup inclou els districtes de Gràcia i Sants-Montjuïc.

Cal subratllar també que la victimització a la ciutat de Barcelona s'està homogeneïtzant: si el primer any de l'enquesta (1983) la diferència entre el districte més victimitzat i el que menys era de 21,4 punts, el 1998 aquesta diferència ha estat de 8,4 punts, i en alguns dels mesuraments fins i tot per sota dels 5 punts.

3.5 Els fets als districtes

Quasi el 90 % dels fets delictius que manifesten haver patit les persones entrevistades els han succeït a Barcelona; així mateix, el 77 % dels fets passen en el districte de residència. En aquesta concentració cal tenir en compte la incidència dels fets contra els vehicles.

Per tal de donar força explicativa a aquestes dades, l'equip va dissenyar l'*índex de localització*, que relaciona amb unes variables objectives els fets que passen en un districte en concret i, com que la mostra és proporcional a la població, s'estructura posant en relació el nombre d'entrevistes fetes en el districte amb el nombre de fets que hi han passat. L'anàlisi que se'n desprèn permet observar nítidament la racionalitat amb què opera l'activitat delictiva: els districtes centrals (anonimat, oportunitat, aglomeració) i els de rendes altes (rendibilitat).

Figura 6. Índexs de localització

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ciutat Vella	36,5	40	25,1	26,5	27,6	24,4	31,3	27,1	31,9	29
L'Eixample	15,5	16,5	18,4	19,3	15,9	21	20,8	18,5	16,6	14,7
Sants-Montjuïc	13,1	13,6	13,6	14,9	11,8	14,5	14,1	12,2	15,4	12,5
Les Corts	12,4	15	19,6	14,8	15,8	14,4	16,6	15	16,1	16,8
Sarrià-St.Gervasi	16,4	13,5	15,5	18,5	13,5	15,5	16,8	14	14	14,2
Gràcia	13,5	14,1	10,6	16,2	13,5	12	11,3	10,6	12,9	11
Horta-Guinardó	12,4	14,6	9,6	11,4	8,9	12	10,4	12,1	10	9,3
Nou Barris	9,3	11,9	9,7	12,4	9,6	14,3	12,5	8,5	10,9	9,6
Sant Andreu	14,1	18,4	11,2	14,3	5,8	13,7	12,5	12,2	9,8	11,4
Sant Martí	12,4	14	7,7	17	11,6	15,3	16,3	12,4	11,6	13,9

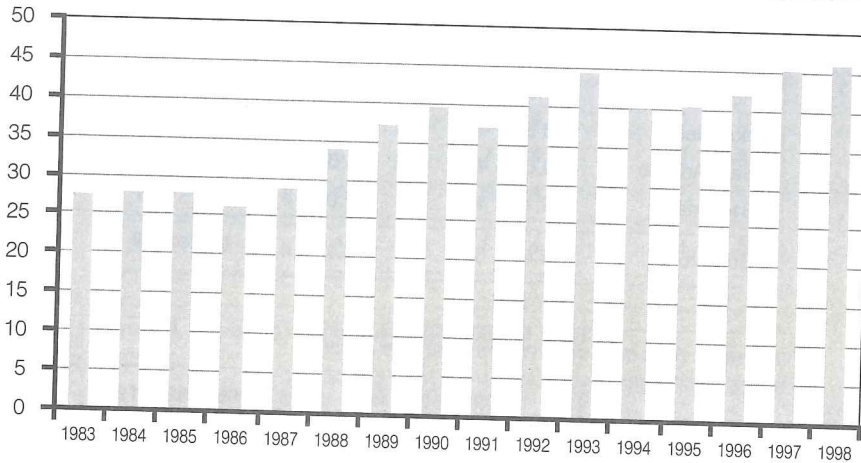
3.6 La denúncia

L'acte de la denúncia, a banda del seu caràcter instrumental amb vista a la possible restitució dels béns manllevats, ja siguin materials o afectius, implica un component important de confiança en el sistema de justícia penal. En relació amb això, l'evolució de l'acte de denúncia a Barcelona ha augmentat des del 27,7 % de 1984 fins al 45,9 % actual.

Des de la perspectiva de la gestió de la seguretat, és una dada rellevant perquè ens indica les limitacions del que realment coneixem a partir de les estadístiques oficials.

Figura 7. Índexs de denúncia i gràfic d'evolució

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
27,7	27,8	26,1	28,7	33,8	37	39,7	37	41,2	44,2	40,1	40,4	42	45,2	45,9

3.7 L'opinió sobre la seguretat

Com s'ha fet esment, cal conèixer quina percepció tenen els ciutadans sobre la seguretat i com afecta la seva relació amb la ciutat. Per això, l'enquesta fa una aproximació a aquest coneixement mitjançant un seguit de qüestions com, entre d'altres:

- què li preocupa per a la seva seguretat?
- quina creu que ha estat l'evolució de la seguretat al seu barri i a la resta de la ciutat?
- quins llocs o espais de la ciutat li fan por?

- quines mesures d'autoprotecció ha pres abans i/o després del fet?
- quines creu que són les causes de la delinqüència?
- quines mesures s'haurien de prendre per resoldre-la?

La dimensió d'aquest article no ens permet explicitar-les totes, llevat d'un parell de dades importants per al model de gestió de la seguretat a Barcelona i que tenen a veure amb l'apropiació social del territori. Això és, conèixer la percep-

Figura 8. Avaluació del nivell de seguretat al barri

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Ciutat Vella	3.6	3.9	4.0	3.4	2.8	3.6	4.3
L'Eixample	4.9	5.5	5.6	5.5	4.6	5.3	5.7
Sants-Montjuïc	4.9	5.4	5.1	5.1	4.3	4.9	4.8
Les Corts	5.1	5.4	5.4	5.5	4.5	5.2	5.7
Sarrià-St.Gervasi	5.0	5.3	5.2	5.5	4.5	5.1	5.2
Gràcia	5.1	5.5	5.8	5.8	4.5	5.0	5.5
Horta-Guinardó	4.6	5.3	5.3	5.4	4.2	4.8	4.7
Nou Barris	3.8	4.5	4.8	4.8	3.6	4.2	4.6
Sant Andreu	4.6	4.9	4.6	5.0	4.1	4.8	4.7
Sant Martí	4.1	4.5	5.1	5.0	4.1	4.6	5.0
Barcelona	4.6	5.0	5.1	5.1	4.2	4.8	5.0

Figura 8. Avaluació del nivell de seguretat al barri

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ciutat Vella	4.4	4.3	4.2	4.6	4.8	4.8	5.0	5.6
L'Eixample	6.1	5.9	5.9	6.1	5.9	6.2	6.5	7.3
Sants-Montjuïc	5.5	5.6	5.4	5.5	5.6	5.6	6.1	6.5
Les Corts	5.9	5.8	6.1	6.1	6.1	6.4	6.8	7.2
Sarrià-St.Gervasi	5.8	5.6	5.8	6.2	6.1	6.3	6.8	7.0
Gràcia	6.0	5.7	5.9	5.9	6.0	6.1	6.5	7.0
Horta-Guinardó	5.9	5.6	5.4	5.8	5.6	5.7	6.3	6.7
Nou Barris	4.8	5.2	5.0	5.3	5.3	5.1	5.7	6.5
Sant Andreu	5.4	5.5	5.5	5.8	5.7	6.0	6.4	6.9
Sant Martí	5.4	5.5	5.4	5.5	5.5	5.5	6.1	6.3
Barcelona	5.6	5.5	5.5	5.7	5.7	5.8	6.2	6.8

ció que els ciutadans tenen del seu barri de residència i de la resta de la ciutat és cabdal per definir polítiques que potenciïn la capacitat d'interrelació, de tolerància de la ciutat, i per al desenvolupament de polítiques de prevenció i de seguretat que superin les velles concepcions centrades en el control.

Com es pot observar, d'aquestes dades es desprèn clarament la potència dels territoris més propers, el barri és l'espai conegut i reconegut pels seus veïns i veïnes; és lògic doncs que es consideri més segur, a excepció de les entrevistes de Ciutat

Figura 9. Avaluació del nivell de seguretat a la ciutat

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Ciutat Vella	4.0	4.6	4.6	4.0	3.6	4.3	4.3
L'Eixample	4.0	4.8	4.7	4.6	3.9	4.3	4.3
Sants-Montjuïc	4.0	5.0	4.9	4.9	3.6	4.6	4.3
Les Corts	4.2	4.8	4.7	4.6	3.8	4.3	4.6
Sarrià-St.Gervasi	4.0	4.6	4.7	4.6	3.6	4.0	4.2
Gràcia	4.1	4.9	5.0	4.8	3.7	4.2	4.6
Horta-Guinardó	4.1	4.8	5.0	4.8	4.0	4.3	4.3
Nou Barris	4.1	4.7	4.8	4.6	3.7	4.0	4.0
Sant Andreu	4.1	4.8	4.7	4.7	3.9	4.3	4.4
Sant Martí	4.2	4.8	4.8	4.7	3.9	4.2	4.1
Barcelona	4.1	4.8	4.8	4.7	3.8	4.3	4.3

Figura 9. Avaluació del nivell de seguretat a la ciutat

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ciutat Vella	4.9	4.7	4.8	5.2	5.3	5.4	5.5	6.1
L'Eixample	5.8	5.2	5.1	5.2	5.2	5.6	5.2	6.4
Sants-Montjuïc	4.7	5.1	5.0	5.3	5.4	5.7	5.1	6.1
Les Corts	4.8	4.9	5.0	5.1	5.4	5.6	5.3	6.0
Sarrià-St.Gervasi	4.5	4.9	4.7	5.3	5.3	5.5	5.1	5.8
Gràcia	5.9	4.9	4.9	5.0	5.4	5.8	5.0	6.3
Horta-Guinardó	5.0	4.9	5.0	5.3	5.3	5.6	5.2	6.2
Nou Barris	4.3	4.9	4.9	5.2	5.4	5.6	5.2	6.2
Sant Andreu	4.7	4.8	4.9	5.3	5.4	5.7	5.2	6.4
Sant Martí	5.7	5.1	5.0	5.2	5.5	5.6	5.2	6.3
Barcelona	4.7	5.0	4.9	5.2	5.3	5.6	5.2	6.2

Vella, en què tot i que darrerament ha augmentat la seva avaluació sobre el nivell de seguretat al barri encara opinen que la resta de la ciutat té una situació millor.

Amb el coneixement d'aquest imaginari, mitjançant l'enquesta de victimització i opinió sobre la seguretat, accedim a una informació que tan sols és possible amb una eina que sigui capaç d'avaluar les relacions entre realitat i percepció.

D'aquesta manera, amb les anàlisis de l'activitat en zones urbanes observem que els barris centrals, els que tenen més oferta comercial, d'oci o de serveis també són els que concentren un índex més alt d'actes de conflicte; d'altra banda, a les ciutats mediterrànies aquests barris centrals acostumen a ser portuaris, a partir dels quals ha evolucionat la ciutat. Són els barris històrics, el casc antic, la ciutat vella i, en conseqüència, tenen mancances d'ordre urbanístic i de planejament.

És evident que en aquests barris la inseguretat constitueix més una construcció social que no pas una realitat objectiva; la distribució dels fets delictius en el territori és el que expressa més bé aquest imaginari col·lectiu. Si hom observa el nombre de cites de perillositat manifestades pels entrevistats del conjunt de la ciutat, el 55,8 % fan referència a indrets de Ciutat Vella, mentre que el nombre de fets en aquest districte ha estat de l'11,7 %; en l'extrem contrari, l'Eixample rep un 0,9 % de les cites de perillositat mentre que hi passen un 18,8 % dels fets.

Figura 10. Cites de perillositat i llocs dels fets a Barcelona

